॥ तैत्तिरीय संहिता ॥

॥चतुर्थः प्रश्नः॥

॥ तैत्तिरीयसंहितायां सप्तमकाण्डे चतुर्थः प्रश्नः ॥

अ॒सावायु॑रा॒भ्यामे॒व पञ्च॑चत्वारिꣳशच्च॥1॥

बृह॒स्पति॑रकामयत॒ श्रन्मे॑ दे॒वा दधी॑र॒न्गच्छे॑यम्पुरो॒धामिति॒ स ए॒तं च॑तुर्विꣳशतिरा॒त्रम॑पश्य॒त्तमाह॑र॒त्तेना॑यजत॒ ततो॒ वै तस्मै॒ श्रद्दे॒वा अद॑ध॒ताग॑च्छत्पुरो॒धाय्यँ ए॒वं वि॒द्वाꣳस॑श्चतुर्विꣳशतिरा॒त्रमास॑ते॒ श्रदे॑भ्यो मनु॒ष्या॑ दधते॒ गच्छ॑न्ति पुरो॒धाञ्ज्योति॒र्गौरायु॒रिति॑ त्र्य॒हा भ॑वन्ती॒यं वाव ज्योति॑र॒न्तरि॑ख्षं॒ गौर॒सावायु॑ः [1]

इ॒माने॒व लो॒कान॒भ्यारो॑हन्त्यभिपू॒र्वं त्र्य॒हा भ॑वन्त्यभिपू॒र्वमे॒व सु॑व॒र्गं लो॒कम॒भ्यारो॑ह॒न्त्यस॑त्रं॒ वा ए॒तद्यद॑छन्दो॒मय्यँच्छ॑न्दो॒मा भव॑न्ति॒ तेन॑ स॒त्रन्दे॒वता॑ ए॒व पृ॒ष्ठैरव॑ रुन्धते प॒शूञ्छ॑न्दो॒मैरोजो॒ वै वी॒र्यं॑ पृ॒ष्ठानि॑ प॒शव॑श्छन्दो॒मा ओज॑स्ये॒व वी॒र्ये॑ प॒शुषु॒ प्रति॑ तिष्ठन्ति बृहद्रथन्त॒राभ्यां॑ यन्ती॒यं वाव र॑थन्त॒रम॒सौ बृ॒हदा॒भ्यामे॒व [2]

य॒न्त्यथो॑ अ॒नयो॑रे॒व प्रति॑ तिष्ठन्त्ये॒ते वै य॒ज्ञस्याँ॑ञ्ज॒सायं॑नी स्रु॒ती ताभ्यां॑मे॒व सु॑व॒र्गं लो॒कं य॑न्ति चतुर्वि॑ꣳशतिरा॒त्रो भ॑वति॒ चतु॑र्विꣳशतिरर्धमा॒साः स॑वथ्स॒रः स॑वथ्स॒रः सु॑व॒र्गो लो॒कः स॑वथ्स॒र ए॒व सु॑व॒र्गे लो॒के प्रति॑ तिष्ठ॒न्त्यथो॒ चतु॑र्विꣳशत्यख्षरा गाय॒त्री गा॑य॒त्री ब्र॑ह्मवर्च॒सङ्गा॑यत्रि॒येव ब्र॑ह्मवर्च॒समव॑ रुन्धतेऽतिरा॒त्राव॒भितो॑ भवतो ब्रह्मवर्च॒सस्य॒ परि॑गृहीत्यै॥ [3]

मनु॒ष्य॑स्य मध्य॒तः प॒शव॒स्ताभ्यां॑मे॒व सं॑वँथ्स॒रश्चतु॑र्विꣳशतिश्च॥2॥

यथा॒ वै म॑नु॒ष्या॑ ए॒वं दे॒वा अग्र॑ आस॒न्ते॑ऽकामय॒न्तावं॑र्तिम्पा॒प्म दैवी॑ꣳ स॒ꣳसदं॑ गच्छे॒मेति॒ त ए॒तं च॑तुर्विꣳशतिरा॒त्रम॑पश्य॒न्तमाहं ततो॒ वै तेऽव॑र्तिम्पा॒प्मान॑म्मृ॒त्युम॑प॒हत्य॒ दैवी॑ꣳ स॒ꣳसद॑मगच्छ॒न् य ए॒वं वि॒द्वाꣳसश्चतुर्विꣳशतिरा॒त्रमास॒तेऽव॑र्तिमे॒व पा॒प्मान॑मप॒हत्य॒ श्रियं॑ गच्छन्ति॒ श्रीर्हि म॑नु॒ष्य॑स्य [4]

दैवी॑ स॒ꣳसज्ज्योति॑रतिरा॒त्रो भ॑वति सुव॒र्गस्य॑ लो॒कस्यानु॑ख्यात पृष्ठ॑ः षड॒हो भ॑वति॒ षड्वा ऋ॒तवः॑ संवथ्स॒रस्तम्मासा॑ अर्धमा॒सा ऋ॒तवः॑ प्र॒विश्य॒ दैवी॑ꣳ स॒ꣳसद॑मगच्छ॒न् य

एवं विद्वाꣳसश्चतुर्विꣳशतिरात्रमासते संवथ्सरमेव प्रविश्य वस्यसीꣳ सꣳसदं गच्छन्ति त्रयस्त्रयस्त्रिꣳशा अवस्ताद्भवन्ति त्रयस्त्रयस्त्रिꣳशाः परस्तात्त्रयस्त्रिꣳशैरेवोभयतोऽवर्तिम्पाप्मानमप दैवीꣳ सꣳसदम्मध्यतः [5]

गच्छन्ति पृष्ठानि हि दैवीं सꣳसञ्ज्ञामि वा एतत्कुर्वन्ति यत्त्रयस्त्रयस्त्रिꣳशा अन्वञ्चो मध्येऽनिरुक्तो भवति तेनाजाम्यूर्ध्वानि पृष्ठानि भवन्त्यूर्ध्वाश्छन्दोमा उभाभ्याꣳ रूपाभ्याꣳ सुवर्गं लोकं यन्त्यसत्रं वा एतद्यदछन्दोमं यच्छन्दोमा भवन्ति तेन सत्रन्देवता एव पृष्ठैरव रुन्धते पशूञ्छन्दोमैरोजो वै वीर्यम्पृष्ठानि पशवः [6]

छन्दोमा ओजस्येव वीर्ये पशुषु प्रति तिष्ठन्ति त्रयस्त्रयस्त्रिꣳशा अवस्ताद्भवन्ति त्रयस्त्रयस्त्रिꣳशाः परस्तान्मध्ये पृष्ठान्युरो वै त्रयस्त्रिꣳशा आत्मा पृष्ठान्यात्मन एव तद्यजमानाः शर्म नह्यन्तेऽनार्त्यै बृहद्रथन्तराभ्यां यन्तीयं वाव रथन्तरमसौ बृहदाभ्यामेव यन्त्यथो अनयोरेव प्रति तिष्ठन्त्येते वै यज्ञस्याञ्जसायनी स्रुती ताभ्यामेव [7]

सुवर्गं लोकं यन्ति पराञ्चो वा एते सुवर्गं

लो॒कम॒भ्यारो॑हन्ति॒ ये प॑रा॒चीना॑नि पृ॒ष्ठान्यु॑प॒यन्ति॑ प्र॒त्यङ्ख्ष॑ड॒हो भ॑वति प्र॒त्यव॑रूढ्या॒ अथो॒ प्रति॑ष्ठित्या उ॒भयो॑र्लो॒कयोर्॒ऋद्धोत्ति॑ष्ठन्ति त्रि॒वृतोऽधि॑ त्रि॒वृत॒मुप॑ यन्ति॒ स्तोमा॑ना॒ꣳ सम्प॑त्त्यै प्रभ॒वाय॒ ज्योति॑रग्निष्टो॒मो भ॑वत्य॒यं वाव स ख्षयो॒ऽस्मादे॒व तेन॒ ख्षया॒न्न य॑न्ति चतुर्वि॒ꣳशतिरा॒त्रो भ॑वति॒ चतु॑र्वि॒ꣳशतिरर्धमा॒साः स॑वथ्स॒रः स॑वथ्स॒रः सु॑व॒र्गो लो॒कः स॑वथ्स॒र ए॒व सु॑व॒र्गे लो॒के प्रति॑ तिष्ठ॒न्त्यथो॒ चतु॑र्वि॒ꣳशत्यख्षरा गाय॒त्री गा॑य॒त्री ब्र॑ह्मवर्च॒सङ्गा॑यत्रि॒यैव ब्र॑ह्मवर्च॒समव॑ रुन्धतेऽतिरा॒त्राव॒भितो॑ भवतो ब्रह्मवर्च॒सस्य॒ परि॑गृहीत्यै॥ [8]

ओष॑धीस्सव॑ँथ्स॒र ए॒वाव॑ प्रति॒ष्ठाय॒ व्यति॑प॒त्तेका॒न्नप॑श्चा॒शच्च॑॥3॥

ऋ॒ख्षा वा इ॒यम॑लो॒मका॑सी॒थ्साका॑मय॒तौष॑धीभि॒र्वन॒स्पति॑भिः प्र जा॑ये॒येति॒ सैतास्त्रि॒ꣳशत॒ꣳ रात्री॑रपश्य॒त्ततो॒ वा इ॒यमोष॑धीभि॒र्वन॒स्पति॑भिः प्राजा॑यत॒ ये प्र॒जाका॑माः प॒शुका॑मा॒ः स्युस्त ए॒ता आ॑सीर॒न्प्रैव जा॑यन्ते प्र॒जया॑ प॒शुभि॑रि॒यं वा अ॑ख्षुध्य॒थ्सैतां वि॒राज॑मपश्य॒त्तामा॒त्मन्धि॒त्वान्नाद्य॒ [9]

वन॒स्पती॑न्प्र॒जाम्प॒शून्तेना॑वर्धत॒ सा जे॒मान॑म्महि॒मान॑मगच्छ॒द्य

एवं विद्वा२ꣳस एता आसते विराजमेवात्मन्धित्वा- ऽन्नाद्यमव रुन्धते वर्धन्ते प्रजया पशुभिर्जेमानम्महिमानं गच्छन्ति ज्योतिरतिरात्रो भवति सुवर्गस्य लोकस्यानु- ख्यात्यै पृष्ठ्यः षड्हो भवति षड्वा ऋतवः षट्पृष्ठानि पृष्ठैरेवर्तूनन्वारोहन्त्यृतुभिः संवथ्सरन्ते संवथ्सर एव [10]

प्रति तिष्ठन्ति त्रयस्त्रिꣳशात्त्रयस्त्रिꣳशमुप यन्ति यज्ञस्य संतत्या अथो प्रजापतिर्वै त्रयस्त्रिꣳशः प्रजापतिमेवा रभन्ते प्रतिष्ठित्यै त्रिणवो भवति विजित्या एकविꣳशो भवति प्रतिष्ठित्या अथो रुचमेवात्मन्दधते त्रिवृदग्निष्टुद्भवति पाप्मानमेव तेन निर्दहन्तेऽथो तेजो वै त्रिवृत्तेज एवात्मन्दधते पञ्चदश इन्द्रस्तोमो भवतीन्द्रियमेवाव [11]

रुन्धते सप्तदशो भवत्यन्नाद्यस्यावरुद्ध्या अथो प्रैव तेन जायन्त एकविꣳशो भवति प्रतिष्ठित्या अथो रुचमेवात्मन्दधते चतुर्विꣳशो भवति चतुर्विꣳशतिरर्धमासाः संवथ्सरः संवथ्सरः सुवर्गो लोकः संवथ्सर एव सुवर्गे लोके प्रति तिष्ठन्त्यथो एष वै विषूवान् विषूवन्तो भवन्ति य एवं विद्वा२ꣳस एता आसते चतुर्विꣳशात्पृष्ठान्युप यन्ति

संवथ्स॒र ए॒व प्र॑ति॒ष्ठाय॑ [12]

दे॒वता॑ अ॒भ्यारो॑हन्ति त्रयस्त्रि॒ꣳशात्त्र॑यस्त्रि॒ꣳशमुप॑ यन्ति॒ त्रय॑स्त्रि॒ꣳशद्वै दे॒वता॑ दे॒वता॑स्वे॒व प्रति॑ तिष्ठन्ति त्रिण॒वो भ॑वती॒मे वै लो॒कास्त्रि॑ण॒व ए॒ष्वे॑व लो॒केषु॒ प्रति॑ तिष्ठन्ति॒ द्वावे॑कवि॒ꣳशौ भ॑वतः॒ प्रति॑ष्ठित्या॒ अथो॒ रुच॑मे॒वात्मन्द॑धते ब॒हवः॑ षोड॒शिनो॑ भवन्ति॒ तस्मा॑द्ब॒हवः॑ प्र॒जासु॒ वृषा॑णो॒ यदे॒ते स्तोमा॒ व्यति॑षक्ता॒ भव॑न्ति॒ तस्मा॑दि॒यमोष॑धीभि॒र्वन॒स्पति॑भि॒र्व्यति॑षक्ता [13]

व्यति॑षज्यन्ते प्र॒जया॑ प॒शुभि॒र्य ए॒वं वि॒द्वाꣳस॑ ए॒ता आस॒तेऽक्लृ॑प्ता॒ वा ए॒ते सु॑व॒र्गं लो॒कं य॑न्त्युच्चाव॒चान् हि स्तोमा॑नुप॒यन्ति॒ यदे॒त ऊ॒र्ध्वाः क्लृ॒प्ताः स्तोमा॒ भव॑न्ति क्लृ॒प्ता ए॒व सु॑व॒र्गं लो॒कं य॑न्त्यु॒भयो॑रेभ्यो लो॒कयोः॑ कल्पते त्रि॒ꣳशदे॒तास्त्रि॒ꣳशद॑ख्षरा वि॒राडन्नं॑ वि॒राड्वि॒राजै॒वान्नाद्य॒मव॑ रुन्धतेऽतिरा॒त्राव॒भितो॑ भवतो॒ऽन्नाद्य॑स्य॒ परि॑गृहीत्यै॥ [14]

गच्छन्ति॒ यन्ति॒ त्रिꣳशद॑ख्षरा॒ द्वावि॑ꣳशतिश्च॥4॥

प्र॒जाप॑तिः सुव॒र्गं लो॒कमै॒त्तं दे॒वा येन॑येन॒ छन्द॒सानु॒ प्राय॑ुञ्जत॒ तेन॒ नाप्नु॑व॒न्त ए॒ता द्वात्रिꣳ॑शत॒ꣳ रात्री॑रपश्य॒न् द्वात्रिꣳ॑शदख्षरानु॒ष्टुगानु॑ष्टुभः प्र॒जाप॑ति॒ः स्वेनै॒व छन्द॑सा

प्रजापतिमात्वाभ्यारुह्य सुवर्गं लोकमायन् य एवं विद्वाꣳस एता आसते द्वात्रिꣳशदेता द्वात्रिꣳशदक्षरानुष्टुगानुष्टुभः प्रजापतिः स्वेनैव छन्दसा प्रजापतिमात्वा श्रियं गच्छन्ति [15]

श्रीर्हि मनुष्यस्य सुवर्गो लोको द्वात्रिꣳशदेता द्वात्रिꣳशदक्षरानुष्टुग्वागनुष्टुप्सर्वामेव वाचमाप्नुवन्ति सर्वे वाचो वदितारो भवन्ति सर्वे हि श्रियं गच्छन्ति ज्योतिर्गौरायुरिति त्र्यहा भवन्तीयं वाव ज्योतिरन्तरिक्षं गौरसावायु- रिमानेव लोकानभ्यारोहन्त्यभिपूर्वं त्र्यहा भवन्त्यभिपूर्वमेव सुवर्गं लोकमभ्यारोहन्ति बृहद्रथंतराभ्यां यन्ति [16]

इयं वाव रथंतरमसौ बृहदाभ्यामेव यन्त्यथो अनयोरेव प्रति तिष्ठन्त्येते वै यज्ञस्याञ्जसायनी स्रुती ताभ्यामेव सुवर्गं लोकं यन्ति पराञ्चो वा एते सुवर्गं लोकमभ्यारोहन्ति ये परांचस्त्र्यहानुपयन्ति प्रत्यङ्त्र्यहो भवति प्रत्यवरूढ्या अथो प्रतिष्ठित्या उभयोर्लोकयोर्ऋद्ध्योत्तिष्ठन्ति द्वात्रिꣳशदेतास्तासां यास्त्रिꣳशत्रिꣳशदक्षरा विराडन्न

वि॒राड्वि॒राजै॒वान्नाद्य॒मव॑ रुन्धते॒ ये द्वे अ॑होरा॒त्रे ए॒व ते उ॒भाभ्या॑ꣳ रू॒पाभ्या॑ꣳ सुव॒र्गं लो॒कं य॑न्त्यतिरा॒त्राव॒भितो॑ भवतः॒ परि॑गृहीत्यै॥ [17]

अ॒ह॒र॒न्ने॒ष्व॑वान्त॒रꣳ षोड॑श स॒ह स॒प्तद॑श च॥5॥

द्वे वाव दे॑वस॒त्रे द्वा॑दशा॒हश्चै॒व त्र॑यस्त्रिꣳशद॒हश्च॒ य ए॒वं वि॒द्वाꣳस॑स्त्रयस्त्रिꣳशद॒हमास॑ते सा॒ख्षादे॒व दे॒वता॑ अ॒भ्यारो॑हन्ति॒ यथा॒ खलु॒ वै श्रेया॑न॒भ्यारू॑ढः का॒मय॑ते॒ तथा॑ करोति॒ यद्य॑व॒विध्य॑ति॒ पापी॑यान्भवति॒ यदि॒ नाव॒विध्य॑ति स॒दृङ्य ए॒वं वि॒द्वाꣳस॑स्त्रयस्त्रिꣳशद॒हमास॑ते॒ वि पा॒प्मना॒ भ्रातृ॑व्ये॒णा व॑र्तन्तेऽह॒र्भाजो॒ वा ए॒ता दे॒वा अग्र॒ आह॑रन्न् [18]

अह॒रेकोऽभ॑ज॒ताह॒रेक॒स्ताभि॒र्वै ते प्र॒बाहु॑गार्ध्नुव॒न् य ए॒वं वि॒द्वाꣳस॑स्त्रयस्त्रिꣳशद॒हमास॑ते॒ सर्व॑ ए॒व प्र॒बाहु॑गृध्नुवन्ति॒ सर्वे॒ ग्राम॑णीय॒म्प्राप्नु॑वन्ति पञ्चा॒हा भ॑वन्ति॒ पञ्च॒ वा ऋ॒तवः॑ संवथ्स॒र ऋ॒तुष्वे॒व सं॑वथ्स॒रे प्रति॑ तिष्ठ॒न्त्यथो॒ पञ्चा॑ख्षरा प॒ङ्क्तिः पाङ्क्तो॑ य॒ज्ञ य॒ज्ञमे॒वाव॑ रुन्धते॒ त्रीण्या॑श्वि॒नानि॑ भवन्ति॒ त्रय॑ इ॒मे लो॒का ए॒षु [19]

एव लोकेषु प्रति तिष्ठन्त्यथो त्रीणि वै यज्ञस्यैन्द्रियाणि तान्येवाव रुन्धते विश्वजिद्भवत्यन्नाद्यस्यावरुद्ध्यै सर्वपृष्ठो भवति सर्वस्याभिजित्यै वाग्वै द्वादशाहो यत्पुरस्ताद्द्वादशाहमुपेयु वाचमुपेयुरुपदासुकैषां वाक्स्यादुपरिष्टाद्द्वादशाहमुप यन्त्याप्तामेव वाचमुप यन्ति तस्मादुपरिष्टाद्वाचा वदामोऽवान्तरम् [20]

वै दशरात्रेण प्रजापतिः प्रजा असृजत यद्दशरात्रो भवति प्रजा एव तद्यजमानाः सृजन्त एताꣳ ह वा उद्दङ्कः शौल्बायनः सत्रस्यर्द्धिमुवाच यद्दशरात्रो यद्दशरात्रो भवति सत्रस्यर्द्ध्या अथो यदेव पूर्वेष्वहःसु विलोम क्रियते तस्यैवैषा शान्तिर्द्व्यनीका वा एता रात्रयो यजमाना विश्वजित्सहातिरात्रेण पूर्वाः षोडश सहातिरात्रेणोत्तराः षोडश य एवं विद्वाꣳसस्त्रयस्त्रिꣳशदहमासत ऐषां द्व्यनीका प्रजा जायतेऽतिरात्रावभितो भवतः परिगृहीत्यै॥ [21]

अतिरात्र ओजस्येव षट्त्रिꣳशच्च॥6॥

आदित्या अकामयन्त सुवर्गं लोकमियामेति ते सुवर्गं लोकं न प्राजानन्न सुवर्गं लोकमायन्त एतꣳ

षड्विꣳशद्रात्रमपश्यन्तमाहरन्तेनायजन्त ततो वै ते सुवर्गं लोकम्प्राजानन्थ्सुवर्गं लोकमायन् य एवं विद्वाꣳसः षड्विꣳशद्रात्रमासते सुवर्गमेव लोकम्प्र जानन्ति सुवर्गं लोकं यन्ति ज्योतिरतिरात्रः [22]

भवति ज्योतिरेव पुरस्ताद्दधते सुवर्गस्य लोकस्यानुख्यात्यै षड्हा भवन्ति षड्वा ऋतव ऋतुष्वेव प्रति तिष्ठन्ति चत्वारो भवन्ति चतस्रो दिशो दिख्ष्वेव प्रति तिष्ठन्त्यसत्रं वा एतद्यदछन्दोमय्यँच्छन्दोमा भवन्ति तेन सत्रन्देवता एव पृष्ठैरव रुन्धते पशूञ्छन्दोमैरोजो वै वीर्यम्पृष्ठानि पशवश्छन्दोमा ओजस्येव [23]

वीर्ये पशुषु प्रति तिष्ठन्ति षड्विꣳशद्रात्रो भवति षड्विꣳशदख्षरा बृहती बार्हताः पशवो बृहत्यैव पशूनव रुन्धते बृहती छन्दसाꣳ स्वाराज्यमाश्नुताश्नुवते स्वाराज्यं य एवं विद्वाꣳसः षड्विꣳशद्रात्रमासते सुवर्गमेव लोकं यन्त्यतिरात्रावभितो भवतः सुवर्गस्य लोकस्य परिगृहीत्यै॥ [24]

वज्रं आत्मन्प्रजया द्वाविꣳशतिश्च॥7॥

वसिष्ठो हतपुत्रोऽकामयत विन्देयं प्रजामभि सौदासान्भवेयमिति स एतमेकस्मान्नपञ्चाशमपश्यत्तमाहरत्तेनाय ततो वै सोऽविन्दत प्रजामभि सौदासानभवद्य एवं विद्वाꣳस एकस्मान्नपञ्चाशमासते विन्दन्ते प्रजामभि भ्रातृव्यान्भवन्ति त्रयस्त्रिवृतोऽग्निष्टोमा भवन्ति वज्रस्यैव मुखꣳ सꣳ श्यन्ति दश पञ्चदशा भवन्ति पञ्चदशो वज्रः [25]

वज्रमेव भ्रातृव्येभ्यः प्र हरन्ति षोडशिमद्दशममहर्भवति वज्र एव वीर्यं दधति द्वादश सप्तदशा भवन्त्यन्नाद्यस्यावरुद्ध्या अथो प्रैव तैर्जायन्ते पृष्ठ्यः षडहो भवति षड्वा ऋतवः षट्पृष्ठानि पृष्ठैरेवर्तूनन्वारोहन्त्यृतुभिः संवथ्सरन्ते संवथ्सर एव प्रति तिष्ठन्ति द्वादशैकविꣳशा भवन्ति प्रतिष्ठित्या अथो रुचमेवात्मन्न् [26]

दधते बहवः षोडशिनो भवन्ति विजित्यै षडाश्विनानि भवन्ति षड्वा ऋतव ऋतुष्वेव प्रति तिष्ठन्त्यूनातिरिक्ता वा एता रात्रय ऊनास्तद्यदेकस्यै न पञ्चाशदतिरिक्तास्तद्यद्भूयसीरष्टाचत्व ऊनाच्च खलु वा अतिरिक्ताच्च प्रजापतिः प्राजायत ये प्रजाकामाः पशुकामाः स्युस्त एता आसीरन्प्रैव जायन्ते

प्रजया पशुभिर्वैराजो वा एष यज्ञो यदेकस्मान्नपञ्चाशो य एवं विद्वाꣳस एकस्मान्नपञ्चाशमासते विराजमेव गच्छन्त्यन्नादा भवन्त्यतिरात्रावभितो भवतोऽन्नाद्यस्य परिगृहीत्यै॥ [27]

एतच्छुम्बद्ध्वर्वन्ति तेषाञ्चतुस्त्रिꣳशच्च॥8॥

संवथ्सरायं दीख्षिष्यमाणा एकाष्टकायां दीख्षेरन्नेषा वै संवथ्सरस्य पत्नी यदेकाष्टकैतस्यां वा एष एताꣳ रात्रिं वसति साख्षादेव संवथ्सरमारभ्य दीख्षन्त आर्तं वा एते संवथ्सरस्याभि दीख्षन्ते य एकाष्टकायां दीख्षन्तेऽन्तनामानावृतू भवतो व्यस्तं वा एते संवथ्सरस्याभि दीख्षन्ते य एकाष्टकायां दीख्षन्तेऽन्तनामानावृतू भवतः फल्गुनीपूर्णमासे दीख्षेरन्मुखं वा एतत् [28]

संवथ्सरस्य यत्फल्गुनीपूर्णमासो मुखत एव संवथ्सरमारभ्य दीख्षन्ते तस्यैकैव निर्या यथ्साम्मेध्ये विषूवान्थ्सम्पद्यते चित्रापूर्णमासे दीख्षेरन्मुखं वा एतथ्संवथ्सरस्य यच्चित्रापूर्णमासो मुखत एव संवथ्सरमारभ्य दीख्षन्ते तस्य न का चन निर्या भवति चतुरहे पुरस्तात्पौर्णमास्यै दीख्षेरन्तेषामेकाष्टकायां क्रयः सम्पद्यते

तेनैकाष्टकां न छम्बट्कुर्वन्ति तेषाम्॑ [29]

पूर्वपरख्षे सुत्या सम्पद्यते पूर्वपरख्षम्मासा॑ अभि सम्पद्यन्ते ते पूर्वपरख्ष उत्तिष्ठन्ति तानुत्तिष्ठत ओषधयो वनस्पतयोऽनूत्तिष्ठन्ति तान्कल्याणी कीर्तिरनूत्तिष्ठत्यराथ्सुरिमे यजमाना इति तदनु सर्वे राध्नुवन्ति॥ [30]

सुवर्गम्पञ्चाशत्॥9॥

सुवर्गं वा एते लोकं यन्ति ये सत्रमुपयन्त्यभीन्धत एव दीख्षाभिरात्मानꣳ श्रपयन्त उपसद्भिर्द्वाभ्यां लोमावद्यन्ति द्वाभ्यान्त्वचन्द्वाभ्यामसृद्वाभ्याम्॑मा॒ꣳसन्द्वाभ्यामस्थि द्वाभ्याम्॑मज्जानमात्मदख्षिणं वै सत्रमात्मानमेव दख्षिणां नीत्वा सुवर्गं लोकं यन्ति शिखामनु प्र वपन्त ऋध्या अथो रघीयाꣳसः सुवर्गं लोकमयामेति॥ [31]

त एकान्नपञ्चाशच्च॥10॥

ब्रह्मवादिनो वदन्त्यतिरात्रः परमो यज्ञक्रतूनां कस्मात्तम्प्रथममुप यन्तीत्येतद्वा अग्निष्टोमम्प्रथममुप यन्त्यथोक्थ्यमथ षोडशिनमथातिरात्रमनुपूर्वमेवैतद्यज्ञक्रतूनुपेत्य तानालभ्य परिगृह्य सोममेवैतत्पिबन्त आसते ज्योतिष्टोमम्प्रथम

यन्ति ज्योतिष्टोमो वै स्तोमानाम्मुखम्मुखत एव स्तोमान्प्र युञ्जते ते [32]

सꣳस्तुता विराजमभि सम्पद्यन्ते द्वे चर्चावति रिच्येते एकया गौरतिरिक्त एकयायुरूनः सुवर्गो वै लोको ज्योतिरूर्ग्विराट्सुवर्गमेव तेन लोकं यन्ति रथंतरं दिवा भवति रथंतरं नक्तमित्याहुर्ब्रह्मवादिनः केन तदजामीति सौभरं तृतीयसवने ब्रह्मसामम्बृहत्तन्मध्यतो दधति विधृत्यै तेनाजामि॥ [33]

विराजमेतेनं द्वादशावेतावद्वा अष्टौ च॥11॥

ज्योतिष्टोमम्प्रथममुप यन्त्यस्मिन्नेव तेन लोके प्रति तिष्ठन्ति गोष्टोमं द्वितीयमुप यन्त्यन्तरिक्ष एव तेन प्रति तिष्ठन्त्यायुष्टोमं तृतीयमुप यन्त्यमुष्मिन्नेव तेन लोके प्रति तिष्ठन्तीयं वाव ज्योतिरन्तरिक्षं गौरसावायुर्यदेतान्थ्स्तोमानुपयन्त्येष्वेव तल्लोकेषु सत्रिणः प्रतितिष्ठन्तो यन्ति ते सꣳस्तुता विराजम् [34]

अभि सम्पद्यन्ते द्वे चर्चावति रिच्येते एकया गौरतिरिक्त एकयायुरूनः सुवर्गो वै लोको ज्योतिरूर्ग्विराडूर्जमेवाव

रुन्धते ते न ख्षुधार्तिमार्च्छन्त्यख्षोधुका भवन्ति ख्षुथ्सम्बाधा इव हि सत्रिणोऽग्निष्टोमावभितः प्रधी तावुक्थ्यां मध्ये नभ्यं तत्तदेतत्परियद्देवचक्रय्यँदेतेन [35]

षडहेन यन्ति देवचक्रमेव समारोहन्त्यरिष्टे ते स्वस्ति समश्नुवते षडहेन यन्ति षड्वा ऋतव ऋतुष्वेव प्रतितिष्ठन्त्युभयतोज्योतिषा यन्त्युभयत एव सुवर्गे लोके प्रतितिष्ठन्तो यन्ति द्वौ षडहौ भवतस्तानि द्वादशाहानि सम्पद्यन्ते द्वादशो वै पुरुषो द्वे सक्थ्यौ द्वौ बाहू आत्मा च शिरश्च चत्वार्यङ्गानि स्तनौ द्वादशौ [36]

तत्पुरुषमनु पर्यावर्तन्ते त्रयः षडहा भवन्ति तान्यष्टादशाहानि सम्पद्यन्ते नवान्यानि नवान्यानि नव वै पुरुषे प्राणास्तत्प्राणाननु पर्यावर्तन्ते चत्वारः षडहा भवन्ति तानि चतुर्विꣳशतिरहानि सम्पद्यन्ते चतुर्विꣳशतिरर्धमासाः संवथ्सरस्तथ्संवथ्सरमनु पर्यावर्तन्तेऽप्रतिष्ठितः संवथ्सर इति खलु वा आहुर्वर्षीयान्प्रतिष्ठाया इत्येतावद्वै संवथ्सरस्य ब्राह्मणं यावन्मासो मासिमास्येव प्रतितिष्ठन्तो यन्ति॥ [37]

मेपष्पद्विꣳशत्॥12॥

मे॒षस्त्वा॑ पच॒तेर॑वतु॒ लोहि॑तग्रीव॒श्छागै॑ः शल्म॒लिर्वृ॒द्ध्या॑ प॒र्णो ब्रह्म॑णा प्ल॒क्षो मेधे॑न न्य॒ग्रोध॑श्चम॒सैरु॑दु॒म्बर॑ ऊ॒र्जा गा॑य॒त्री छन्दो॑भिस्त्रि॒वृथ्स्तोमै॒रव॑न्तीः॒ स्थाव॑न्तीस्त्वावन्तु प्रि॒यं त्वा॑ प्रि॒याणां॒ वर्षि॑ष्ठ॒माप्या॑नां निधी॒नां त्वा॑ निधि॒पति॑ꣳ हवामहे वसो मम॥ [38]

कूप्या॑भ्यश्चत्वारि॒ꣳशत्॥13॥

कूप्या॑भ्यः॒ स्वाहा॒ कूल्या॑भ्यः॒ स्वाहा॑ विक॒र्या॑भ्यः॒ स्वाहा॑ऽव॒ट्या॑भ्यः॒ स्वाहा॒ खन्या॑भ्यः॒ स्वाहा॒ ह्रद्या॑भ्यः॒ स्वाहा॒ सूद्या॑भ्यः॒ स्वाहा॑ सर॒स्या॑भ्यः॒ स्वाहा॑ वैश॒न्तीभ्यः॒ स्वाहा॑ पल्व॒ल्या॑भ्यः॒ स्वाहा॒ वर्ष्या॑भ्यः॒ स्वाहा॑ऽव॒र्ष्याभ्यः॒ स्वाहा॑ ह्रा॒दुनी॑भ्यः॒ स्वाहा॒ पृष्वा॑भ्यः॒ स्वाहा॒ स्यन्द॑मानाभ्यः॒ स्वाहा॑ स्थाव॒राभ्यः॒ स्वाहा॑ नादे॒यीभ्यः॒ स्वाहा॑ सैन्ध॒वीभ्यः॒ स्वाहा॑ समु॒द्रिया॑भ्यः॒ स्वाहा॒ सर्वा॑भ्यः॒ स्वाहा॑॥ [39]

अ॒द्भ्य एका॒न्नत्रि॒ꣳशत्॥14॥

अ॒द्भ्यः स्वाहा॒ वह॑न्तीभ्यः॒ स्वाहा॑ परि॒वह॑न्तीभ्यः॒ स्वाहा॑ सम॒न्तं वह॑न्तीभ्यः॒ स्वाहा॒ शीघ्रं॒ वह॑न्तीभ्यः॒ स्वाहा॒ शीभं॒ वह॑न्तीभ्यः॒ स्वाहो॒ग्रं वह॑न्तीभ्यः॒ स्वाहा॑ भी॒मं वह॑न्तीभ्यः

स्वाहाऽम्भोभ्यः स्वाहा नभोभ्यः स्वाहा महोभ्यः स्वाहा सर्वस्मै स्वाहा॥ [40]

विविदद्वे च॥ 15॥

यो अर्वन्तं जिघाꣳसति तमभ्यमीति वरुणः। परो मर्तः परः श्वा। अहं च त्वं च वृत्रहन्थ्सम्बभूव सनिभ्य आ। अरातीवा चिदद्रिवोऽनु नौ शूर मꣳसतै भद्रा इन्द्रस्य रातयः। अभि क्रत्वेन्द्र भूरध ज्मन्न ते विव्यङ्गहिमानꣳ रजाꣳसि। स्वेना हि वृत्रꣳ शवसा जघन्थ न शत्रुरन्तं विविदद्युधा ते॥ [41]

नम एकान्नत्रिꣳशत्॥16॥

नमो राज्ञे नमो वरुणाय नमोऽश्वाय नमः प्रजापतये नमोऽधिपतयेऽधिपतिरस्यधिपतिम्मा कुर्वधिपतिरहम्प्रजानाम्भ
धेहि मयि धेह्युपाकृताय स्वाहाऽऽलब्धाय स्वाहा हुताय स्वाहा॥ [42]

इन्द्राष्टात्रिꣳशच्च॥17॥

मयोभूर्वातो अभि वातूस्रा ऊर्जस्वतीरोषधीरा रिशन्ताम्। पीवस्वतीर्जीवधन्याः पिबन्त्ववसाय पद्वते रुद्र मृड। याः

सरू॑पा॒ विरू॑पा॒ एक॑रूपा॒ यासा॑म॒ग्निरिष्ट्या॒ नामा॑नि॒ वेद॑। या अङ्गि॑रस॒स्तप॑से॒ह च॒क्रुस्ताभ्यः॑ पर्जन्य॒ महि॒ शर्म॑ यच्छ। या दे॒वेषु॑ त॒नुव॒मैर॑यन्त॒ यासा॒ꣳ सोमो॒ विश्वा॑ रू॒पाणि॒ वेद॑। ता अ॒स्मभ्य॒म्पय॑सा॒ पिन्व॑मानाः प्र॒जाव॑तीरिन्द्र [43]

गो॒ष्ठे रि॑रीहि। प्र॒जाप॑ति॒र्मह्य॑मे॒ता ररा॑णो॒ विश्वै॑र्दे॒वैः पि॒तृभिः॑ संविदा॒नः। शि॒वाः स॒तीरुप॑ नो गो॒ष्ठमाक॒स्तासां॑ व॒यम्प्र॒जया॒ सꣳ स॑देम। इ॒ह धृति॒ः स्वाहे॒ह विधृ॑ति॒ः स्वाहे॒ह रन्ति॒ः स्वाहे॒ह रम॑ति॒ः स्वाहा॑ म॒हीमू॒ षु सु॒त्रामा॑णम्॥ [44]

सूर्य॑ एका॒की च॑रति॒ षट्त्वारिꣳशच्च॥18॥

किꣳ स्वि॑दासीत्पू॒र्वचि॑त्ति॒ः किꣳ स्वि॑दासीद्बृ॒हद्वय॑ः। किꣳ स्वि॑दासीत्पिशंगि॒ला किꣳ स्वि॑दासीत्पिलिप्पि॒ला। द्यौरा॑सीत्पू॒र्वचि॑त्ति॒रश्व॑ आसीद्बृ॒हद्वय॑ः। रात्रि॑रासीत्पिशंगि॒लावि॑रा कः स्वि॑देका॒की च॑रति॒ क उ॑ स्विज्जायते॒ पुन॑ः। किꣳ स्वि॑द्धि॒मस्य॑ भेष॒जं किꣳ स्वि॑दा॒वप॑नम्म॒हत्। सूर्य॑ एका॒की च॑रति [45]

च॒न्द्रमा॑ जायते॒ पुन॑ः। अ॒ग्निर्हि॒मस्य॑ भेष॒जम्भूमि॑रा॒वप॑नम्म॒ह पृ॒च्छामि॑ त्वा॒ पर॒मन्त॑म्पृथि॒व्याः पृ॒च्छामि॑ त्वा॒ भुव॑नस्य॒

नाभिम्॑। पृ॒च्छामि॑ त्वा॒ वृष्णो॒ अश्व॑स्य॒ रेतः॑ पृ॒च्छामि॑ वा॒चः प॑र॒मं व्यो॑म। वेदि॑माहु॒ः पर॒मन्त॑म्पृथि॒व्या य॒ज्ञमा॑हु॒र्भुव॑नस्य॒ नाभिम्॑। सोम॑माहु॒र्वृष्णो॒ अश्व॑स्य॒ रेतो॒ ब्रह्मै॒व वा॒चः प॑र॒मं व्यो॑म॥ [46]

आ॒सा॒मत्ति॒ न रौ॑हतो॒ जिन्व॑थ च॒त्वारि॑ च॥19॥

अम्बे॒ अम्बा॒ल्यम्बि॑के॒ न मा॑ नयति॒ कश्च॒न। स॒सस्त्य॑श्व॒कः। सुभ॑गे॒ काम्पी॑लवासिनि सुव॒र्गे लो॒के सम्प्रोर्ण्वा॑थाम्। आह॑मजानि गर्भ॒धमा त्वम॑जासि गर्भ॒धम्। तौ स॒ह च॒तुरः॑ प॒दः सम्प्र सा॑रयावहै। वृषा॑ वा॒ रेतो॒धा रेतो॑ दधा॒तूथ्स॒क्थ्यौ॑र्गृ॒दं धे॑ह्य॒ञ्जिमुद॑ञ्जि॒मन्व॑ज। यः स्त्री॒णां जी॑व॒भोज॑नो॒ य आ॑साम् [47]

बि॒ल॒धाव॑नः। प्रि॒यः स्त्री॒णाम॑पी॒च्यः॑। य आ॑सां कृ॒ष्णे लख्ष्म॑णि॒ सदि॑गृदिम्प॒राव॑धीत्। अम्बे॒ अम्बा॒ल्यम्बि॑के॒ न मा॑ यभति॒ कश्च॒न। स॒सस्त्य॑श्व॒कः। ऊ॒र्ध्वामे॑ना॒मुच्छ्र॑यताद्वेणुभा॒रं गि॒राविव॑। अथा॑स्या॒ मध्य॑मेधता॒ शी॒ते वाते॑ पु॒नन्निव॑। अम्बे॒ अम्बा॒ल्यम्बि॑के॒ न मा॑ यभति॒ कश्च॒न। स॒सस्त्य॑श्व॒कः। यद्ध॑रि॒णी यव॒मत्ति॒ न [48]

पुष्टम्पशु मन्यते। शूद्रा यदर्यजारा न पोषाय धनायति। अम्बे अम्बाल्यम्बिके न मा यभति कश्चन। ससस्त्यश्वकः। इयं यका शकुन्तिकाहलमिति सर्पति। आहतं गभे पसो नि जल्गुलीति धाणिका। अम्बे अम्बाल्यम्बिके न मा यभति कश्चन। ससस्त्यश्वकः। माता च ते पिता च तेऽग्रं वृक्षस्य रोहतः। [49]

प्र सुलामीति ते पिता गभे मुष्टिमतꣳसयत्। दधिक्राव्णो अकारिषं जिष्णोरश्वस्य वाजिनः। सुरभि नो मुखा करत्प्र ण आयूꣳषि तारिषत्। आपो हि ष्ठा मयोभुवस्ता न ऊर्जे दधातन। महे रणाय चक्षसे। यो वः शिवतमो रसस्तस्य भाजयतेह नः। उशतीरिव मातरः। तस्मा अरं गमाम वो यस्य क्षयाय जिन्वथ। आपो जनयथा च नः॥ [50]

ब्रह्मम्पश्वंविꣳशतिश्च॥20॥

भूर्भुवः सुवर्वसवस्त्वाञ्जन्तु गायत्रेण छन्दसा रुद्रास्त्वाञ्जन्तु त्रैष्टुभेन छन्दसादित्यास्त्वाञ्जन्तु जागतेन छन्दसा यद्वातो अपो अगमदिन्द्रस्य तनुवम्प्रियाम्। एतꣳ स्तोतरेतेन पथा पुनरश्वमा वर्तयासि नः। लाजी (३) ञ्छाची (३) न् यशो

मा॒मा (4)म्। य॒व्यायै॑ ग॒व्याया॑ ए॒तद्दे॑वा॒ अन्न॑मत्तै॒तदन्न॑मद्धि प्रजापते। यु॒ञ्जन्ति॑ ब्र॒ध्नम॑रु॒षं चर॑न्त॒म्परि॑ त॒स्थुष॑ः। रोच॑न्ते रोच॒ना दि॒वि। यु॒ञ्जन्त्य॑स्य॒ काम्या॒ हरी॒ विप॑क्ष्सा॒ रथे॑। शोणा॑ धृ॒ष्णू नृ॒वाह॑सा। के॒तुं कृ॒ण्वन्न॑के॒तवे॒ पेशो॑ मर्या अपे॒शसे॑। समु॒षद्भि॑रजायथाः॥ [51]

प्रा॒णाया॒ष्टावि॑ꣳशतिः॥ 21॥

प्रा॒णाय॒ स्वाहा॑ व्या॒नाय॒ स्वाहा॑ऽपा॒नाय॒ स्वाहा॒ स्नाव॑भ्यः स्वाहा॑ संता॒नेभ्यः॒ स्वाहा॒ परि॑संतानेभ्यः॒ स्वाहा॒ पर्व॑भ्यः॒ स्वाहा॑ सं॒धाने॑भ्यः॒ स्वाहा॒ शरी॑रेभ्यः॒ स्वाहा॑ य॒ज्ञाय॒ स्वाहा॒ दक्षि॑णाभ्यः॒ स्वाहा॑ सुव॒र्गाय॒ स्वाहा॑ लो॒काय॒ स्वाहा॒ सर्व॑स्मै॒ स्वाहा॑॥ [52]

सि॒ताया॒ष्टात्रिꣳशत्॥22॥

सि॒ताय॒ स्वाहाऽसि॑ताय॒ स्वाहाऽभिहि॑ताय॒ स्वाहाऽन॑भिहिताय स्वाहा॑ यु॒क्ताय॒ स्वाहाH ऽयु॑क्ताय॒ स्वाहा॒ सुयु॑क्ताय॒ स्वाहोद्यु॑क्ताय॒ स्वाहा॒ विमु॑क्ताय॒ स्वाहा॒ प्रमु॑क्ताय॒ स्वाहा॒ वश्च॑ते॒ स्वाहा॑ परि॒वश्च॑ते॒ स्वाहा॑ सं॒वश्च॑ते॒ स्वाहा॑ऽनु॒वश्च॑ते॒ स्वाहो॒द्वश्च॑ते॒ स्वाहा॑ य॒ते स्वाहा॒ धाव॑ते॒ स्वाहा॒ तिष्ठ॑ते॒ स्वाहा॒

सर्वस्मै स्वाहा॥ [53]

गावो गावस्सिषांसन्तीः प्रथमे मासि संमान्यो यदि सोमौ षड्हैरुत्सृज्या(३)न्देवानामर्क्येण चर्मावं पृथिव्यै दत्वते कस्त्वाग्नये यो वै यः प्राणतो य आत्मदा आ ब्रह्मन्नाक्राञ्जि बीजमाग्नेयोऽष्टाकपालोऽग्नयेऽ२होमुचेऽ- ष्टाकपालोऽग्नये समनमद्ये ते पन्थानो यो वा अश्वस्य मेध्यस्य शिरः पञ्चवि२शतिः॥25॥ गावः समान्यस्सवनमष्टाभिर्वा एते देवकृतश्चाभिजित्या इत्याहुर्वरुणोऽद्भिस्साम्ने चतुःपञ्चाशत्॥ 54॥ गावो योनिस्समुद्रो बन्धुः॥ हरिः ओम्॥ श्रीकृष्णार्पणमस्तु॥

॥ हरिः ओम्॥॥ तैत्तिरीयसंहिता सप्तमकाण्डे पञ्चमः प्रश्नः॥

This PDF was downloaded from http://stotrasamhita.github.io.
GitHub: http://stotrasamhita.github.io | http://github.com/stotrasamhita
Credits: http://stotrasamhita.github.io/about/